

УДК 378.147.091.33

*Катерина Гляненко,
аспірант кафедри професійної педагогіки та
соціально-гуманітарних наук
Кіровоградської льотної академії
Національного авіаційного університету
(м. Кіровоград, Україна)*

ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Стаття спрямована на обґрунтування застосування педагогічних технологій формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Розглядаються проблеми та суперечності, які зумовлюють необхідність пошуку нових технологій навчання. У процесі дослідження з'ясовано, що застосування педагогічних технологій під час професійної підготовки має на меті не тільки поповнення знань студентів з теорії та методики фахових дисциплін, але й формування професійних навичок та умінь прогнозувати, моделювати навчальний процес, аналізувати отримані результати, є ефективним засобом формування комунікативної компетентності. Інноваційні технології підвищують мотивацію студентів до вивчення фахових дисциплін, сприяють інтенсифікації навчального процесу, вдале застосування дозволяє максимально наблизитися до ситуації спілкування, що можуть виникати у професійній діяльності чи у повсякденному житті.

Ключові слова: педагогічні технології, професійна підготовка, майбутні вчителі філологічних спеціальностей, комунікативна компетентність, інноваційні технології, інтерактивні та комунікативні методики, навчальний процес, професійна діяльність.

Статья направлена на обоснование применения педагогических технологий формирования коммуникативной компетентности будущих учителей филологических специальностей в процессе профессиональной подготовки.

Рассматриваются проблемы и противоречия, которые обуславливают необходимость поиска новых технологий обучения. В процессе исследования установлено, что применение педагогических технологий во время профессиональной подготовки подразумевает не только пополнение знаний студентов по теории и методики профессиональных дисциплин, но и формирование профессиональных навыков и умений прогнозировать, моделировать учебный процесс, анализировать полученные результаты,

является эффективным средством формирования коммуникативной компетентности. Инновационные технологии повышают мотивацию студентов к изучению специальных дисциплин, способствуют интенсификации учебного процесса, удачное применение позволяет максимально приблизиться к ситуациям общения, которые могут возникать в профессиональной деятельности или в повседневной жизни.

Ключевые слова: педагогические технологии, профессиональная подготовка, будущее учителя филологических специальностей, коммуникативная компетентность, инновационные технологии, интерактивные и коммуникативные методики, учебный процесс, профессиональная деятельность.

The article is aimed at reasoning of the usage of educational technologies of forming of communicative competence of future teachers of philology in the vocational training.

The problems and contradictions that necessitate the search for new learning technologies are considered. The attention focuses on the fact that during the training it is necessary to provide the future teachers of philology with applied, technological knowledge in order to overcome the contradictions and providing analysis of the theory and practice. The application of new pedagogical technologies aims not only at replenish the students' knowledge of theory and methodology of professional disciplines, but also the formation of skills and abilities to predict, simulate the learning process and analyze the results. Today the usage of information technologies in education is becoming more important. First of all, it is new technical tools and information resources. It is simultaneously new forms and methods of teaching, innovative approach to the learning, which aim is a full involvement of the student in the learning process through the usage of interactive and communication methods.

Innovations in pedagogy implemented in educational technology related to general processes in society, global issues, the integration of knowledge and forms of social life that are an integral part of the steady progress of society.

The study found that the usage of educational technology in vocational training is an effective means of forming of communicative competence of future teachers of philology. Innovative technologies enhance students' motivation to learn professional disciplines, contribute to the intensification of the educational process; successful application allows approaching the communication situations that may arise in the profession or in daily life.

Key words: educational technology, professional training, future teachers of philology, communicative competence, innovative technology and interactive communication methods, educational process, professional activity.

Сьогодні технологічність є особливою характеристикою діяльності людини, означає перехід на новий рівень продуктивності. У науковому життєвому терміні «технологія» означає сукупність прийомів і способів

обробки або виробництва певних продуктів. Останнім часом зміст цього поняття значно розширився: інформаційні технології, інноваційні технології, освітні технології.

Нові підходи у визначенні мети навчання характеризують сучасний етап розвитку педагогіки та лінгводидактики. Науковці наголошують не лише на засвоєнні знань і формуванні певних умінь, а й на «формуванні й розвитку мовної особистості – людини, яка виявляє високий рівень мовної, мовленнєвої, соціокультурної компетенцій». Цим питанням присвячені дослідження лінгводидактів: О. Біляєва, З. Бакум, О. Горошкіної, Т. Донченко, С. Карамана, В. Мельничайко, М. Пентилюк, О. Хорошковської, Г. Шелехової.

Мета статті – з'ясувати особливості застосування педагогічних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей

Постановка завдання: розкрити поняття педагогічні технології з метою формування комунікативної компетентності; обґрунтувати доцільність застосування інноваційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

З метою подолання суперечностей та забезпечення аналізу теорії і практики, потрібно під час професійної підготовки забезпечувати студентів (майбутніх учителів філологічних спеціальностей) прикладними, технологічними знаннями. Використання нових педагогічних технологій навчання має на меті не тільки поповнення знань студентів з теорії та методики фахових дисциплін, але й формування професійних умінь та навичок прогнозувати, моделювати навчальний процес, аналізувати отримані результати.

У теорії і практиці вищої школи існують суперечності, які зумовлюють необхідність пошуку нових технологій навчання:

- між потребами суспільства у висококваліфікованих випускниках, освітніми цілями та результатами професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей;

- між значущістю комунікативної компетентності в професійній діяльності вчителів та індивідуальною технологією оволодіння цією діяльністю;

- між спрямованістю змісту навчальної діяльності на вивчення минулого соціального досвіду та орієнтацією суб'єкта навчання на результативність майбутньої професійної діяльності.

Технологічні аспекти навчання висвітлено в працях Я.-А. Коменського. Педагог намагався відшукати ідеальний метод навчання. Але перепорою у цьому пошуку є варіативність, неоднозначність компонентів змісту освіти, видів навчального матеріалу, виявлення закономірностей науково-пізнавальної діяльності, взаємин учителя й учнів, викладача й студентів.

А. Макаренко вперше ввів поняття «технологія» щодо навчально-виховного процесу. Впровадження педагогічних технологій у практику

відбулось у 60-ті роки ХХ ст. У зарубіжній теорії і практиці це поняття пов'язане з працями Б. Блума. Технологічний підхід визначає спрямованість педагогічної діяльності на вдосконалення процесу навчання, підвищення його результативності. Педагогічні технології враховують дидактичні закономірності і забезпечують у конкретних умовах відповідність результату діяльності поставленій меті.

Технологія навчання – система методів і процесів, які забезпечують реалізацію проекту дидактичного процесу і досягнення діагностованого результату. Предметом технології навчання є створення систем навчання і професійної підготовки. Розуміння сутності технологічного процесу й наявність різних підходів до його визначення вимагає знайти узагальнену інваріантну ознаку технології навчання. Основними характеристиками технологій навчання є:

- системність (взаємозв'язок і гармонізація цілей, змісту і дидактичного процесу);
- науковість (відповідність сучасним досягненням педагогічної науки, науковим критеріям, наявність психолого-педагогічної основи, цілісної теорії чи окремих наукових положень);
- концептуальність (опора на конкретну наукову концепцію або систему уявлень);
- відтворюваність (алгоритмізація конкретних дій, визначеність етапів, кроків, операцій, що забезпечують реалізацію мети і легке відтворення технології будь-яким суб'єктом освітнього процесу);
- діагностичність (наявність діагностичних цілей і відповідних результатів за оптимальних затрат на їх досягнення);
- ефективність (встановлення відповідності діагностично заданої мети одержаним результатам);
- вмотивованість (побудова пізнання як системи пізнавальних завдань і проблемних ситуацій, спрямованих на формування внутрішніх мотивів учіння і самостійності учнів);
- алгоритмічність (чітка послідовність і порядок виконання дій на основі внутрішньої логіки дидактичного процесу, однозначність виконання передбачених процедур та операцій);
- інформаційність (наявність способів і засобів збору, обробки і передачі інформації для одержання нових відомостей про досліджуваній об'єкт);
- оптимальність (оптимізація дидактичного процесу, його економічність, досягнення запланованих результатів у найбільш стислі строки);
- закономірність (встановлення відповідності знань про способи і засоби організації технології навчання законам і закономірностям функціонування дидактичного процесу) [10, с. 179].

Велике значення у застосуванні педагогічних технологій належить забезпеченню зворотного зв'язку з метою виявлення студентів, у яких

трапляються труднощі під час засвоєння навчального матеріалу. Це сприяє коригуванню недоліків окремих методів і прийомів. Значну увагу в технологіях навчання приділяють питанням розвитку і максимального використання технічних засобів навчання, їх освітнім можливостям. Таким чином, одним із найважливіших факторів розвитку освіти є впровадження сучасних технологій при викладанні мови. Головними аспектами впровадження сучасних технологій є:

- технологізація всіх видів навчання;
- впровадження сучасних комп'ютерних технологій;
- зростання та широке застосування нових інформаційно-освітніх технологій [5, с. 87–89].

Технологія викладання української мови великою мірою ґрунтується на проблемному підході, який свого часу з'ясував відомий український лінгводидакт М. Шкільник. Названий аспект відповідає сучасним принципам гуманізації та демократизації освіти, активізації пізнавальної діяльності як школярів, так і студентів, забезпечує співробітництво, спрямоване на розв'язання системи суспільних та особистісних навчальних, а також життєвих ситуацій. За такого підходу студент є не лише об'єктом, а й суб'єктом навчання. Основна ж стратегія викладача полягає у виявленні індивідуальних здібностей і нахилів студента, створенні сприятливих умов для подальшого розвитку, самопізнання і саморозвитку, у цілеспрямованому, гармонійному формуванні системи вмінь і навичок (аналітико-синтетичних, перцептивно-мнемонічних, репродуктивно-варіантних, творчих), що забезпечують формування мовної, мовленнєвої, комунікативної компетенцій майбутнього вчителя філологічних спеціальностей [11, с. 23].

Загальна стратегія навчання мов визначається потребами сучасного суспільства та рівнем розвитку лінгвістичних, психолого-педагогічних і суміжних наук. Цією стратегією є комунікативний підхід, який зумовлює практичну мету навчання й вивчення мов, а саме: оволодіння мовним спілкуванням шляхом формування та розвитку міжкультурної компетенції. Одним із принципів цього підходу є принцип інтерактивності, до якого належить проектна технологія.

Робота за методом проектів вимагає від викладача, головним чином, не формального викладання за усталеними посібниками та методичними розробками, а перш за все створення умов для прояву у студентів інтересу до пізнавальної діяльності, до самоосвіти, до застосування отриманих знань на практиці [4, с. 92]. Під час виконання проекту викладач виконує ряд різноманітних функцій. Він визначає рівень володіння мовленнєвими навичками, вивчає і реально оцінює особливості діяльності та спілкування особистостей, ступінь і спрямованість навчально-виховного впливу (діагностична функція); підбирає і організовує дослідницьку творчу діяльність студентів, впливає на організацію їхнього навчання, формує демократичну систему взаємовідносин, взаємної відповідальності і взаємодопомоги (організаторська функція); викладач програмує і прогнозує

«індивідуальну траєкторію» розвитку кожної особистості на віддалений період (прогностична функція). Таким чином, засоби навчання мови мають важливе значення для забезпечення повноцінної та ефективної організації навчального процесу з метою формування комунікативної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки.

Інновації в педагогіці, які реалізуються в педагогічних технологіях, пов'язані із загальними процесами в суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття, що є невід'ємною частиною постійного прогресу суспільства. А тому сучасна педагогіка, що є основою системи освіти, характеризується інноваційністю – тобто здатністю до оновлення, що є відповіддю на виклик часу, – потребу до легкої адаптації та імпровізації, та інтеграційністю – розглядом об'єктів явища не ізольовано, а в єдності [2, с. 82]. У такий спосіб здійснюють оновлення змісту освіти на державному та міжнародному рівнях, розробляють нові вимоги до рівня знань студентів, ведуть пошук нових підходів до вивчення фахових дисциплін у процесі професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Розуміння мови як чинника спілкування стимулює пошук нових підходів в організації процесу професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей, який забезпечуватиме пізнання студентами нової культури. Зростання освітнього, виховного й розвивального значень мови у житті суспільства та кожної людини, а також наявність багатомовного й полікультурного середовища в усіх європейських країнах продукували ідею розширення індивідуального мовного досвіду особистості.

Інноваційні технології навчання та особистісно зорієнтований підхід можуть бути реалізовані через інтерактивне навчання (О. Пометун, А. Фасоля).

Інтерактивне навчання передбачає взаємодію студентів між собою й викладачем (безпосередньо та опосередковано), яка дозволяє реалізовувати в навчальному процесі спілкування «на рівних», де всі учасники зацікавлені в ньому й готові обмінюватися інформацією, висловлювати свої ідеї та рішення, обговорювати проблеми та відстоювати свою позицію. Інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивні методи сприяють розвитку комунікативних умінь та навичок студентів, їхньої пізнавальної діяльності, установленню емоційних контактів між учасниками навчально-виховного процесу. Крім того, методично правильне використання інтерактивних методів дає змогу створити умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою інтелектуальну спроможність, що робить заняття продуктивним та дає можливість кожному висловити свою думку. Інтерактивні методи передбачають співпрацю, ґрунтуються на принципі багатосторонньої взаємодії. Викладач виступає лише як більш досвідчений організатор спільної роботи [4, с. 91]. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, проведення рольових ігор,

спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідних ситуацій [3, с. 23].

Усі ці технології в процесі професійної підготовки є ефективними засобами формування комунікативної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, які підвищують мотивацію студентів до вивчення фахових дисциплін, сприяють інтенсифікації навчального процесу, пов'язує заняття з реальним світом, дозволяє максимально наблизитися до ситуацій спілкування, що можуть виникати у професійній діяльності чи у повсякденному житті.

На сучасному етапі розвитку педагогічної галузі набуває популярності метод проектів. В основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних навичок студентів, уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвивати критичне та творче мислення. «Все, що я пізнаю, я знаю, для чого мені це потрібно, де і як я можу ці знання застосувати» – основна теза сучасного розуміння методу проектів. «Знаю, вмю, розумію і можу діяти» – теза компетентнісного підходу в навчанні. Щоб досягти результату необхідно навчити студентів самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, залучаючи до цієї проблеми знання з різних галузей, уміння прогнозувати результати і можливі наслідки [1, с. 23]. Метод проектів дозволяє студентам виявити самостійність у виборі теми, джерел інформації, способі її викладання і презентації. Проектна методика дозволяє проводити індивідуальну роботу над темою, яка викликає найбільший інтерес у кожного учасника проекту [6, с. 5].

Комунікативна спрямованість процесу навчання є однією з провідних тенденцій сучасної методики викладання української мови. Вивчення проблем комунікації ведеться у різних напрямках. Лінгвістичні дослідження спрямовані на вивчення взаємодії мовних одиниць у процесі комунікації. При цьому інтеграція теоретичної лінгвістики і методики навчання української мови дає можливість формування комунікативної компетентності, яка пов'язана з мовною комунікативною діяльністю. Комунікативна компетентність визначається:

- комунікативними інтенціями (комунікативними намірами адресата), дотриманням комунікативних стратегій;
- умінням володіти навичками декодування «мови тіла» співрозмовника;
- чіткою організацією в умовах та ситуації спілкування;
- орієнтацією і підтриманням процесу спілкування.

Комунікативна компетентність передбачає наявність мовленнєвих умінь, що визначають мовленнєву поведінку, вміння слухати, читати і писати. Комунікативна компетентність складається з:

- мовленнєвої компетенції (уміння застосовувати знання мови на практиці, користуватися мовними одиницями);
- мовної компетенції (знання одиниць мови та правил їх поєднання);

- предметної компетенції (уміння на основі активного володіння загальною лексикою відтворювати в свідомості картину світу);
- прагматичної компетентності (здатність до здійснення мовленнєвої діяльності, зумовленої комунікативною метою, до вибору необхідних форм, типів мовлення, урахування функціонально-стильових різновидів мовлення) [8].

Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей зумовлює необхідність пошуку нових підходів у процесі професійної підготовки фахівців, що ґрунтуються на засадах компетентісно зорієнтованого та індивідуально-особистісного розвитку, обґрунтування, розробку та впровадження ефективних методик навчання, які сприятимуть формуванню комунікативних здібностей студентів.

Наприклад, *метод спостереження* доцільно застосовувати тоді, коли факти і явища, що вивчаються, є специфічними для української мови або складними, потребують того, щоб у них спочатку розібралися шляхом аналізу тексту (прикладів), а потім удавалися до відповідного теоретичного положення, граматичного визначення чи правила. Студенти аналізують мовний матеріал, текст. Ефекту досягають за рахунок здійснення пошукової діяльності. Викладач спрямовує пошуки студентів, «націлює» на можливі висновки. Студенти вчать бачити головне, робити висновки, самостійно здобувати знання за допомогою спостереження, відкриваючи для себе щось нове. Спостереження є джерелом знань [3, с. 12].

Метод помилок. Редагування. Метою викладача у межах комунікативно-орієнтованого навчання мови є надання допомоги студентові в опануванні навичок спілкування мовою, не вдаючись до постійних виправлень. Доцільним вбачається акцентування помилок лише наприкінці роботи над певним комунікативним завданням з метою збереження безперервного характеру комунікативного процесу. Корекція мовлення студентів викладачем повинна бути представлена та оформлена як форма нагадування студентам про конструкції нормативної мови, але зовсім не як критика їх відповідей. Викладач може у цьому плані вдаватися до використання жестів, повторення фрагменту фрази з певним інтонаційним акцентом на помилці, що її припустився доповідач, сфокусувати правильний варіант слова або мовленнєвий фрагмент, підкріплюючи це ситуаційно [3, с. 12].

Корекція помилок студентів повинна бути спрямована на формування навичок автоматичного самоконтролю, при цьому зовнішній контроль з боку викладача повинен зменшуватись у прямо пропорційній залежності від зростання здібностей формування самокорекції з боку студентів. У зв'язку з цим, методичний апарат повинен переважно містити завдання, спрямовані на розвиток самоконтролю і самостійної роботи студентів. Сформований механізм самоконтролю є компонентом мовленнєвих навичок і одночасно надає студентам відповідальності за реалізацію мовленнєвої діяльності. На етапі мовленнєвої підготовки механізм самоконтролю і самокорекції націлено на оптимальний вибір лексичних одиниць та граматичних

структур відповідно до норм літературної мови для розв'язання певної комунікативної мети. У процесі її рішення викладач повинен заохочувати постійний самоконтроль і самокорекцію з боку студентів, що виявляється у порівнянні проміжних результатів із мовним еталоном, до якого вони прагнуть. У даному випадку слід чітко розрізняти ті ситуації, коли допомога викладача дійсно потрібна і виявляється у стимулюванні самостійного виправлення помилкових дій студентів за допомогою сигналів вказування на помилку (наприклад, встановлення лінгвістичної зони помилки). Проте, іноді студенти потребують певного часу для обмірковування правильної відповіді з метою усвідомлення та корекції помилки. Існує низка певних методичних прийомів, що використовуються для формування механізму самокорекції:

- спілкування викладача зі студентами під час навчального процесу;
- акцентування уваги на потенційні мовні труднощі та відповідне коментування їх під час навчального процесу;
- різні прийоми фіксації помилок, що переважають у мовленні;
- виконання тестових завдань із самоконтролем (використовуючи «ключ»).

Таким чином, використання педагогічних технологій навчання має на меті не тільки поповнення знань студентів із теорії та методики фахових дисциплін у процесі професійної підготовки, але й формування професійних умінь прогнозувати, моделювати навчальний процес, аналізувати отримані результати. Під час застосування технологій навчання велике значення має забезпечення зворотного зв'язку з метою виявлення студентів, у яких трапляються труднощі під час засвоєння навчального матеріалу. Це сприяє коригуванню недоліків окремих методів і прийомів.

Перспективи подальших досліджень передбачають вивчення зарубіжного досвіду застосування інноваційних технологій.

Література

1. Вашуленко М. Підготовка майбутніх вчителів до формування мовно-мовленнєвої компетентності молодших школярів / М. Вашуленко // Початкова школа. – 2011. – № 6. – С. 27–31.

2. Гляненко К. Інформаційно-комунікаційні технології на уроках зв'язного мовлення / К. Гляненко // Наукові записки. – Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – Випуск 7. – Частина 1. – С. 185–188.

3. Гляненко К. Компетентісний підхід при дослідженні психологічних аспектів мовленнєвої діяльності учнів / К. Гляненко / Вища освіта України. – Серія : Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології. – Київ-Кіровоград, 2014. – Том 1. – С. 288–292.

4. Гляненко К. Мовленнєва компетенція як одна із складових особистості / К. Гляненко // Викладач і студент : умови особистісно-професійного зростання : збірник доповідей і тез Міжнародної науково-

практичної конференції. – Черкаси : ФОР Чабаненко Ю.А., 2014. – С. 26–27.

5. Горошкіна О. Формування мовної особистості учня / Горошкіна О., Кузьмішина О., Мордовцева Н. – Луганськ : [б. в.], 2009. – 304 с.

6. Крупнов А. Психологические проблемы исследования активности человека / А. Крупнов // Психологический журнал. – 1984. – № 5. – С. 84–94.

7. Потапова Р. Новые информационные технологии и лингвистика / Потапова Р. – М. : Комкнига, 2005. – 368 с.

8. Словник-довідник з української лінгводидактики / [за ред. М. Пентилюк]. – К. : Ленвіт, 2003. – С. 81.

9. Федоришин Б. Психолого-педагогічні основи професійної орієнтації : дис... доктора пед. наук : 13.00.04 / Олексійович Ф. – К., 1996. – 383 с.

10. Шандрук С. Освітні парадигми системи професійної підготовки вчителів США / С. Шандрук // Педагогічна освіта : теорія і практика : збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський, 2016. – Вип. 20 (1-2016). – Ч. 1. – С. 211–215.

11. Шуляр В. Учень-читач і вчитель-фасилітатор в умовах 12-річної школи : [науково-методичний посібник] / В. Шуляр, Н. Огренич. – Миколаїв : Видавець : Г. Гінкул, 2006. – 208 с.

References

1. Vashulenko M. Pidhotovka maibutnikh vchyteliv do formuvannia movno-movlennievoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv / M. Vashulenko // Pochatkova shkola. – 2011. – № 6. – S. 27–31.

2. Hlianenko K. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii na urokakh zv'iaznoho movlennia / K. Hlianenko // Naukovi zapysky. – Seriiia : Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity. – Kirovohrad : RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 2015. – Vypusk 7. – Chastyna 1. – S. 185–188.

3. Hlianenko K. Kompetentisnyi pidkhid pry doslidzhenni psykhologichnykh aspektiv movlennievoi diialnosti uchniv / K. Hlianenko / Vyscha osvita Ukrainy. – Seriiia : Pedahohika vyshchoi shkoly : metodolohiia, teoriia, tekhnolohii. – Kyiv-Kirovohrad, 2014. – Tom 1. – S. 288–292.

4. Hlianenko K. Movlennieva kompetentsiia yak odna iz skladovykh osobystosti / K. Hlianenko // Vykladach i student : umovy osobystisno-profesiinoho zrostannia : zbirnyk dopovidei i tez Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii. – Cherkasy : FOP Chabanenko Iu.A., 2014. – S. 26–27.

5. Horoshkina O. Formuvannia movnoi osobystosti uchnia / Horoshkina O., Kuzmishyna O., Mordovtseva N. – Luhansk : [b. v.], 2009. – 304 s.

6. Krupnov A. Psikhologicheskiiye problemy issledovaniia aktivnosti cheloveka / A. Krupnov // Psikhologicheskii zhurnal. – 1984. – № 5. – S. 84–94.

7. Potapova R. Novye informatsionnye tekhnolohii i linhvistika / Potapova R. – M. : Komkniha, 2005. – 368 s.

8. Slovnyk-dovidnyk z ukraïnskoi línhvodydaktyky / [za red. M. Pentyliuk]. – K. : Lenvit, 2003. – S. 81.

9. Fedoryshyn B. Psykholoho-pedahohichni osnovy profesiinoi oriientsatsii : dys... doktora ped. nauk : 13.00.04 / Oleksiiiovych F. – K., 1996. – 383 s.

10. Shandruk S. Osvitni paradyhmy systemy profesiinoi pidhotovky vchyteliv SShA / S. Shandruk // Pedahohichna osvita : teoriia i praktyka : zbirnyk naukovykh prats. – Kam'ianets-Podilskyi, 2016. – Vyp. 20 (1-2016). – Ch. 1. – S. 211–215.

11. Shuliar V. Uchen-chytach i vchytel-fasylytator v umovakh 12-richnoi shkoly : [naukovo-metodychnyi posibnyk] / V. Shuliar, N. Ohrenych. – Mykolaiv : Vydavets : H. Hinkul, 2006. – 208 s.

*Статтю рекомендовано до друку
доктором педагогічних наук, професором кафедри теорії і методики
технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності
Кіровоградського державного педагогічного
університету ім. В. Винниченка
Анісімовим Миколою Вікторовичем*

Стаття надійшла до редакції 11 серпня 2016 року